

tiste a turcilor. De fapt, era o răscoală țărănească antifeudală, care a luat un colorit național religios, deoarece aici moșierii erau în majoritate musulmani, iar țărani—creștini¹. Răscoala începută se bucura de simpatia și sprijinul celorlalte state din sud-estul Europei.

Agentul României la Belgrad, A. Cantacuzino, arată la 3 iulie 1875 că mișcarea din Herțegovina nu numai că n-a fost înăbușită imediat, dar se extinde, iar cei ce doresc o răzvrătire serioasă împotriva stăpînirii turcești, „nădăjduiesc că de data aceasta mișcarea se va întinde în Bosnia și că foarte curînd răscoala va fi susținută pe de o parte de către Muntenegru și pe de altă parte de către Serbia”². Într-un raport înaintat din Belgrad, la 11 august 1875, agentul României arată că din Serbia se trimit în ajutorul răsculaților cete înarmate cu puști furnizate de către guvern, trăgînd concluzia... că „guvernul sîrb s-a hotărît să treacă la acțiune pe față în favoarea fraților săi răsculați din Herțegovina și din Bosnia”³, încît evenimentele din Peninsula Balcanică se complică.

Perioada iulie 1875—iulie 1878 a fost o perioadă extrem de frămîntată în viața popoarelor din Balcani. După răscoala din Bosnia și Herțegovina urmează răscoala poporului bulgar, în septembrie 1875 și aprilie 1876. În iunie 1876 Serbia și Muntenegru declară război Turciei, dar operațiunile militare se desfășoară nefavorabil pentru Serbia, care este nevoită să încheie pace pe baza statului-quo cu Turcia, în februarie 1877⁴. Evenimentele se vor precipita și mai mult în aprilie 1877, cînd Rusia va declara război Turciei.

România, deși în 1875 se declarase neutră, a sprijinit lupta popoarelor din Balcani, dînd azil refugiaților sîrbi și bulgari și acordîndu-le în numeroase cazuri și ajutor material. Prin teritoriul României s-a permis trecerea de voluntari, arme, muniții, alimente și medicamente în Serbia, ceea ce i-a atras în repetate rînduri proteste din partea guvernului otoman.

Domnitorul Carol îi scria tatălui său, la 21 august/13 septembrie 1875 că „... Orientul creștin e sătul de reaua administrație turcească... Înalta diplomație este neputincioasă a rezolva chestiunea orientală, care nu poate fi rezolvată decît în Orient, chiar pe teatrul războiului, cu concursul popoarelor direct interesate”⁵. În continuare, el arată că România, în situația complexă creată în Balcani, are nevoie să cîștige timp pentru a se întări economic și militar⁶.

Agentul diplomatic rus la București, Zinoviev, întrebînd ce atitudine va lua România în cazul izbucnirii unui conflict armat ruso-turc, Consiliul de Miniștri, dezbătînd problema, i-a răspuns: „păstrarea neutralității”⁷.

¹ Pt. amănunte vezi V. Čubrilović, *Bosanski ustanak 1875—1878*, Beograd, 1930, 419 p., vezi și N. Ekmecić, *Ustanak u Bosni, 1875—1878*, Sarajevo, 1960, 385 p.

² *Documente privind istoria României. Războiul pentru independență*, vol. I, partea a II-a, București, 1954, p. 1.

³ *Ibidem*, p. 15.

⁴ Arh. Institutului de istorie, Beograd, fond. I. Ristici, sign. XIX/1, doc. 465.

⁵ Regele Carol I, *Acte și cuvîntări*, București, 1903, vol. I, p. 430.

⁶ *Ibidem*, p. 430.

⁷ *Istoria României*, vol. IV, p. 582, vezi și V. Maciu, *Comment la Roumanie a acquis son indépendance*, în «Revue roumaine d'histoire» nr. 3/1965, p. 529; vezi și Titu Maiorescu, *Istoria Contemporană a României (1866—1900)*, București, 1925, p. 82.